

פרשת שופטים

טז. יח. ושלטים

הרודין את העם אחר מלותם היינו של השופטים שפסקו את הדין.

שמכין וכופתין צמקל וברלועה עד שיקבל עליו את דין השופט. מכאן משמע שהמקל משמש להכאה והרצועה לכפיתה ובמשנה מכות פ"ג כ"ב: כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך וכו', חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל כפולה וכו' ומשמע שהרצועה משמשת להכאה. וחוף מזה איך יכה אותו ואח"כ יכפות אותו? ע"כ נראה שצ"ל שמכין וכופין במקום וכופתים דהינו שע"י ההכאה במקל (לא בחיוב מלקות דוקא) וברצועה (בחייבי מלקות) כופין את העם לשמוע פסק השופט.

ובגמ' סנהדרין ז: אשר תשים לפניהם אשר תלמדם מבעי ליה! א"ר ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: אלו כלי הדיינין. רב הונא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי: אפיקו לי מאני חנותאי: מקל ורצועה ושופרא וסנדלא. ופרש"י שם רצועה למלקות. מקל למכת מרדות עד שיחזור בו. ומ"מ בשמות כ"א אי "ואלה המשפטים" לא הביא רש"י למוד זה.

כב. אשר שניא

מזבח אבנים ומזבח אדמה לזכות ואת זו שניא כי חק היתח לנענים ואע"פ שהיתח אכזב לו צימי האבות עכשיו שנאח מאחר שעשאוהו חלו חק לע"ז. אולי צ"ל מאחר שעשו אותה, כי אלו יכול להיות משמע ח"ו על האבות. וכנראה שנכתב בקיצור ועשאו אי' ופענחו אלו במקום אותה, ואח"כ הוסיפו אותיות "אה" למלת "עשו".

יז. יח. את משלה התורה

שתי ספרי תורות אחת שהיא מונחת צבית גזיו ואחת שנכנסת ויואלת עמו ואונקלוס תרגם פתשגן פתר משנה לשון שמן ודבור. וברשב"ם עה"ת הביא פרש"י בזה"ל: זקני פירשו בדברי הימים שני ספרי התורה, ותרגומו פתשגן. ואינו מגזרת ושננתם. המפרשים נלאו למצוא כונת רשב"ם במה שהביא מדברי הימים, שכן דברי רש"י מופיעים כאן על המקום. וגם לא ברור מה כונתו באמרו

ואינו מגזרת ושננתם, הרי לכאורה בפשטות רש"י סובר שהתרגום כן פ"י לשון שנון. והנראה לבאר ע"פ מה שמובא כתמיהה. מדוע אונקלוס חולק על דרשת חז"ל שדרשו משנה, לשון שני ספרי תורה, ומתרגם פתשגן?

אך האמת נתנה להאמר, שאין סתירה בין התרגום לדרשת חז"ל. כי פתשגן וכן "פרשה אוריתא" (לפי תרגום יונתן), אפשר לפרש, ספר שני כפי שיש מפרשים על "פתשגן הכתב" שבמגילת אסתר, "העתק של הכתב". אך רש"י לא הבין כן את התרגום, וחשב שהתרגום מפרש פתשגן מלשון שנון ופרוש. וכן במגילת אסתר באמת פ"י פתשגן לשון ארמי - ספור הכתב. דהינו כמו פירוש, אולם הרשב"ם חולק על רש"י, וסובר שהתרגום התכוין בדבריו "פתשגן" ל"העתק". ואז יכול להתישב התרגום עם דרשת חז"ל.

כאן נסה משהו מהמפרשים לומר שהמלים "בדברי הימים" שברשב"ם הם טעות, וצ"ל כדברי חכמים. כלומר שזקני פ"י כדברי חכמים שהכונה לשני ספרים, ותרגומו פתשגן. שגם מתכוין ל"העתק" ואינו מגזרת ושננתם, כפי שכתב רש"י בדעת התרגום. אך נראה יותר לפענח את המלים "בדברי הימים" לא כמו שפ"י המפרשים, שהכונה למלים "כדברי חכמים" אלא "בי דברים הם". כלומר שהרשב"ם אומר שזקני פ"י שבי דברים הם שהכונה לבי ספרים, פירושו שלו ופ"י התרגום. אך אינו כן. כי גם את התרגום אפשר לפרש כדברי חז"ל מלשון "העתק" ואינו מגזרת ושננתם.

והוצאת וכו אל שערך

המחרגם אל שערך לתרע בית דין עוטה שכן שנינו אל שערך זה שער שעבד זו וכו' ותרגומו לקרוך יש להעיר כאן על עיקר שפתי חכמים שכתב באות עי' "פ"י לעירך ולא לשערך" והוא טעות כי גם רש"י נשאר בפרוש שתרעא היינו שער, אלא שהכונה לשער שעבד ולא שער ב"ד. והאמת שבשפתי חכמים עצמו גם צ"ע שכתב באות א' שרש"י בא לפרש שלא נתרגם בשערך לתרעך כמו שרגילים לתרגם אלא "לקירוך". וזה אינו, כי רש"י רק בא לשלול שלא נפרש "לתרע בית דין", אבל תרעך לבד אינה טעות. אלא שלא מפרש מספיק איזה שער, ולקירוך מפרש לשער שעבד בו.

יז. טו. אל השופט אשר יהיה בימים ההם

אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו (ולפני כן הזכיר את הכהנים והלויים). רמז כאן על כך שבי"ד יעבור מהכהונה - בני בתירא שהיו